

**Wyrok z dnia 20 stycznia 1995 r.
II URN 49/94**

Okresy niewykonywania pracy - spowodowane opieką nad dzieckiem: w wieku do lat 4 - w granicach do 3 lat na każde dziecko oraz łącznie - bez względu na liczbę dzieci - do 6 lat, w myśl przepisu art. 4 ust. 1 pkt 6 lit. a ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) stanowią okresy nieskładkowe, które przy ustalaniu prawa i wysokości świadczeń są uwzględnione w rozmiarze nie przekraczającym 1/3 uwzględnionych okresów składkowych (art. 4 ust. 2 tejże ustawy), chociażby nie były poprzedzone okresowi pracy.

Przewodniczący SSN: Maria Tyszel, Sędzia SN: Adam Józefowicz, Sędzia SA: Jerzy Kuźniar (sprawozdawca),

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Witolda Bryndy, po rozpoznaniu w dniu 20 stycznia 1995 r. sprawy z wniosku Barbary S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. o rentę inwalidzką, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z dnia 9 września 1993 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Wojewódzkiemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e n i e

Decyzją z dnia 28 maja 1992 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. odmówił przyznania wnioskodawczyni Barbarze S., urodzonej 5 stycznia 1950 r., renty inwalidzkiej, wskazując w uzasadnieniu, że nie został spełniony jeden z koniecznych warunków przyznania świadczenia, nie wykazano 5-letniego zatrudnienia w dziesięcioleciu liczonym wstecz od daty powstania inwalidztwa, tj. w okresie od 30 grudnia 1980 r. do 31 grudnia 1990 r. Należy zauważyć, że inwalidztwo II grupy zostało u wnioskodawczyni stwierdzone orzeczeniem Wojewódzkiej Komisji Lekarskiej d/s Inwalidztwa i Zatrudnienia [...] w K. z 3 lutego 1992 r. ze wskazaniem, że istnieje ono od 1990 r. Organ rentowy w omawianej decyzji, oceniał też ewentualne spełnienie warunku zatrudnienia w dziesięcioleciu liczonym od daty złożenia wniosku, tj. w okresie od 17 lipca 1981 r. do 16 lipca 1991 r., wskazując, że również w tym okresie warunek ten nie zachodzi. Wobec odwołania wnioskodawczyni, wyrokiem z dnia 15 stycznia 1993 r., [...], Sąd Wojewódzki, Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie uchylił zaskarżoną decyzję i sprawę przekazał organowi rentowemu do ponownego rozpoznania, stwierdzając, w oparciu o opinie biegłych sądowych, że wnioskodawczyni jest inwalidą III grupy od 1982 r. "stąd winna udowodnić 5-letni okres zatrudnienia w dziesięcioleciu od 31 grudnia 1972 r. do 31 grudnia 1982 r." Sąd wskazał też na potrzebę dokonania ustaleń, czy Barbara S. opiekowała się rodzicami - inwalidami I grupy. W ponownym postępowaniu organ rentowy również nie znalazł podstaw do

przyznania świadczenia, wskazując w decyzji z 28 czerwca 1993 r., że w dziesięcioleciu liczonym od daty powstania inwalidztwa III grupy, udokumentowano 4 lata 1 miesiąc i 15 dni pracy w czasie od 2 sierpnia 1976 r. do 9 maja 1979 r., i od 25 sierpnia 1981 r. do 31 grudnia 1982 r. Opieka nad matką inwalidą I grupy i przerwa w pracy z tego tytułu mogła by być zaliczona od 1 listopada 1988 r. do 15 października 1989 r., okres ten jednak wykracza poza 10-lecie. Także w 10-leciu liczonym od daty złożenia wniosku, tj. w czasie od 17 lipca 1981 r. do 16 lipca 1991 r. nie wykazano wymaganego okresu zatrudnienia, stwierdzając iż zaliczeniu podlegają okresy pracy od 25 sierpnia 1981 r. do 11 marca 1983 r., od 15 czerwca 1983 r. do 31 grudnia 1983 r., od 16 października 1989 r. do 16 lipca 1991 r. oraz okres opieki nad matką od 1 listopada 1988 r. do 15 października 1989 r., tj. łącznie 4 lata 9 miesięcy i 20 dni. W odwołaniu do Sądu, wnioskodawczyni powołała nową okoliczność, a mianowicie urodzenie 17 września 1973 r. córki Ireny i konieczność opieki nad dzieckiem. Podała też zatrudnienie w Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w N.T. od 3 stycznia 1986 r. do 25 lutego 1988 r. nie uznane przez organ rentowy przy uzasadnieniu "braku ubezpieczenia". W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wnosił o jego oddalenie, nie ustosunkowując się do faktu opieki nad dzieckiem, zarzucając jedynie, że okres pracy na podstawie umowy zlecenia od 3 stycznia 1986 r. do 25 lutego 1988 r. nie ma wpływu na decyzję, bowiem brak jest potwierdzenia opłacania składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu wykonywania umowy zlecenia. Wyrokiem z 9 września 1993 r., Sąd Wojewódzki w Krakowie oddalił odwołanie. Powyższy wyrok zaskarżył rewizją nadzwyczajną Minister Sprawiedliwości i zarzucając rażące naruszenie prawa, a to art. 3 § 2 k.p.c., art. 32 w zw. z art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) oraz art. 4 ust. 1 pkt 6 lit. a ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), a także interesu Rzeczypospolitej Polskiej, na podstawie art. 417 § 1 k.p.c., wniósł o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Wojewódzkiemu - Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu rewidujący podniósł niedostateczne wyjaśnienie sprawy, skoro Sąd pominął nową, zgłoszoną dopiero w odwołaniu okoliczność, tj. fakt urodzenia w dniu 17 września 1973 r. dziecka. Ta okoliczność istotna dla sprawy winna być szczegółowo zbadana, skoro okres niewykonywania pracy spowodowany opieką nad dzieckiem, jako nieskładkowy w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 6 lit. a cyt. ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent... podlega uwzględnieniu przy ustalaniu prawa i wysokości świadczenia w rozmiarze nie przekraczającym 1/3 uwzględnionych okresów składkowych. W dziesięcioleciu liczonym od 31 grudnia 1972 r. do 31 grudnia 1982 r. organ rentowy zaliczył okres zatrudnienia w wymiarze 4 lat 1 miesiąca i 15 dni i okres ten - po uzupełnieniu okresem niewykonywania pracy spowodowanym opieką nad dzieckiem, uzupełniłby do 5 lat konieczny dla przyznania świadczenia okres zatrudnienia. Gdyby zaś okoliczność ta nie została dowiedziona, Sąd winien rozważyć okresy zatrudnienia w dziesięcioleciu liczonym od marca 1981 r. do marca 1991 r., tj. wstecz od powstania inwalidztwa II grupy i ocenić, po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, okres pracy w Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w N.T. od stycznia 1986 r. do lutego 1988 r. Wyrok Sądu Wojewódzkiego nie tylko narusza prawo, ale także interes Rzeczypospolitej Polskiej, skoro w interesie tym leży, aby sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych

rozstrzygające o świadczeniach, które stanowią podstawę egzystencji pracownika niezdolnego do pracy z powodu inwalidztwa były rozpatrywane ze szczególną wnikliwością. W uzasadnieniu wyroku, sporządzonym na żądanie Sądu Najwyższego w trybie art. 419 § 3 k.p.c., Sąd stwierdził, że niewykonywanie pracy spowodowane opieką nad dzieckiem nie ma znaczenia z uwagi na przepis art. 4 ust. 1 pkt 6 lit. a ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent..., który pozwala na zaliczenie takiego okresu jedynie w sytuacji, gdy był on przerwą w zatrudnieniu, a więc gdy był poprzedzony zatrudnieniem. Wnioskodawczyni, tymczasem podjęła pierwszą pracę dopiero 2 sierpnia 1976 r. W dziesięcioleciu liczonym od daty zgłoszenia wniosku, tj. od 17 lipca 1981 r. do 16 lipca 1991 r., nie można wziąć pod uwagę pracy wykonywanej na podstawie umowy zlecenia w okresie od stycznia 1986 r. do lutego 1988 r., skoro okres ten nie był objęty ubezpieczeniem społecznym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Renta inwalidzka jest świadczeniem, które przysługuje pracownikowi po łącznym spełnieniu wymienionych w art. 32 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) warunków, a to po wykazaniu inwalidztwa w rozumieniu art. 23 i 24 ustawy, wymaganego okresu zatrudnienia wskazanego w art. 33 ustawy i powstania inwalidztwa w czasie zatrudnienia lub w okresie równorzędnym z okresem zatrudnienia albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów. Na gruncie ustawy z dnia 17 grudnia 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent... (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), warunek posiadania wymaganego okresu zatrudnienia liczonego łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia uważa się za spełniony, o ile pracownik wykaże konieczną liczbę lat okresów składkowych albo okresów składkowych uzupełnionych okresami nieskładkowymi, w rozmiarze nie większym niż 1/3 uwzględnionych okresów składkowych. Oceniając powyższe - na tle rozstrzyganej sprawy - stwierdzić trzeba, iż w toku postępowania nie budziło wątpliwości inwalidztwo wnioskodawczyni, jak również ostatecznie data jego powstania, zaś spór sprowadzał się do ustalenia posiadania okresu zatrudnienia liczonego w sposób wyżej podany. Inwalidztwo według III grupy, jak to zostało stwierdzone, istnieje od 1982 r. a według II grupy od 28 marca 1991 r., to zaś czyni koniecznym wykazanie okresu zatrudnienia wynoszącego 5 lat - skoro inwalidztwo to powstało po ukończeniu przez wnioskodawczynię 30 lat - art. 33 ust. 1 pkt 5 ustawy o z.e.p. Zatrudnienie, liczone w dziesięcioleciu od daty powstania inwalidztwa, tj. w okresie od 31 grudnia 1972 r. do 31 grudnia 1982 r., wynosi 4 lata 1 miesiąc i 15 dni, zaś w dziesięcioleciu od daty złożenia wniosku, tj. od 17 lipca 1981 r. do 16 lipca 1991 r. 4 lata 9 miesięcy i 23 dni (łącznie z okresem opieki nad matką inwalidą I grupy). Przy tych okolicznościach, nie rozważenie przez Sąd Wojewódzki, po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, okresu nieświadczenia pracy w związku ze sprawowaniem opieki nad dzieckiem urodzonym 17 września 1973 r., stanowi rażące naruszenie prawa, zaś wyrok czyni przedwczesnym. Okresy niewykonywania pracy - spowodowane opieką nad dzieckiem w wieku do lat 4 - w granicach do 3 lat na każde dziecko oraz łącznie - bez względu na liczbę dzieci - do 6 lat, w myśl przepisu art. 4 ust. 1 pkt 6 lit. a ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent..., stanowią okresy nieskładkowe, które przy ustalaniu prawa i wysokości świadczeń są

uwzględniane w rozmiarze nie przekraczającym 1/3 uwzględnionych okresów składkowych - art. 4 ust. 2. Wbrew pogładowi Sądu Wojewódzkiego, ustawa nie daje podstaw do twierdzenia aby zaliczeniu podlegały te tylko okresy, które stanowią przerwy w pracy, co odróżnia ten przepis i tzw. okres nieskładkowy, od okresów równorzędnych wymienionych w art. 11 ust. 2 pkt 11 ustawy o z.e.p. Tylko ten ostatni przepis mówi o przerwach w pracy spowodowanych opieką nad dzieckiem w wieku do lat 4, gdy tymczasem ustawa rewaloryzacyjna używa określenia "okresy niewykonywania pracy", to zaś stanowi o znaczącej różnicy pojęciowej. Gdyby więc wnioskodawczyni udowodniła, że po urodzeniu dziecka 17 września 1973 r. nie wykonywała pracy wobec opieki nad nim, to okres ten jako nieskładkowy uzupełniłby wykazany już okres składkowy, i pozwolił na wypełnienie warunku zatrudnienia, o którym mowa w art. 32 i 33 ustawy o z.e.p. Rzeczą więc Sądu, w ponownym postępowaniu, będzie uzyskanie od wnioskodawczyni aktu urodzenia dziecka, a następnie rozważenie udowodnionej okoliczności stosownie do art. 4 ust. 1 pkt 6 lit. a ustawy z dnia 17 października 1991 r. Gdyby koniecznym okazało się analizowanie dziesięciolecia liczonego wstecz od daty złożenia wniosku, rzeczą Sądu będzie szczegółowe zbadanie pracy w Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w N.T. od stycznia 1986 r. do lutego 1988 r. i ocenienie tego okresu w aspekcie uprawnień wnioskodawcy do świadczenia. Powyższe rozważania pozwalają na podzielenie zarzutów rażącego naruszenia prawa przez Sąd Wojewódzki podniesionych w rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości, co czyni rewizję zasadną i powoduje uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Wojewódzkiemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie do ponownego rozpoznania - art. 422 § 2 k.p.c. Uwzględnieniu rewizji nie sprzeciwia się upływ 6 miesięcznego terminu od uprawomocnienia się wyroku, skoro orzeczenie to - poza rażącym naruszeniem prawa - narusza także interes Rzeczypospolitej Polskiej. Pozbawienie prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego z rażącym naruszeniem prawa materialnego i bez wszechstronnego wyjaśnienia stanu faktycznego, narusza bowiem, równocześnie interes Rzeczypospolitej Polskiej - wyrok Sądu Najwyższego z 23 marca 1994 r., II URN 6/94.

=====